

Russiýa Afrika tarap süýşýär

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Russiýa Afrika tarap süýşýär RUSSIÝA AFRIKA TARAP SÜÝŞÝÄR

Aslynda mesele ynamlylygyň we durnuklylygyň derejesi bilen baglanyşykly

Ýakyn wagtda Sankt-Peterburgda geçirilen ikinji Russiýa-Afrika ýygnaşygyna gatnaşanynda, Afrika ýurtlarynyň global syýasatdaky we ykdysadyýetdäki agramynyň durnukly ýagdaýda artmagy bilen bir hatarda, täsirli faktor hökmünde barlyklarynyňam berkidilmegini-de doly manysynda görkezen bu wakanyň derejesi meni haýrana galdyrdy.

Synlan zatlarymy şu makalada paýlaşmak bilen şuny ýañzydasym gelýär: käbir kärdeşlerik bu waka halkara jemgyýetçilikde «Afrika üçin göreşiň» başlaýandygyny duýdurýan signal hökmünde baha berdi.

Men bu babatda olar bilen ylalaşmaýyn.

Çünki beýle nukdaýnazardan materik täsirli barlyk hökmünde däl-de, täsir astynda galan tarap hökmünde görülýär.

Hawa, Afrika materigi tebigy baýlyklara örän baý we bu artykmaçlyk häzirki kynçylykly wagtlarymyzda indi hasam zerur. Russiýanyň Afrikada birnäçe bäsdeşi bar. Bularyň arasynda ABŞ-ny, Ýewropa bileleşigi ýurtlaryny, Hytaýy, Türkiýäni görkezmegeň yeterlik.

Rus hünärmeni Alekseý Maslow şeýle diýýär:

«Hytaýyň Aşakky Sahara Afrika ýurtlary bilen söwda dolanşygynyň Russiýanyň söwda dolanşygynyň 15 essesinden

köpdüğine (18 milliard dollara garşylyk 280 milliard dollar) seretsek, Moskwa hiçem Hytaýdan ozup bilmez. Munuň bilen birlikde Hytaý ol ýerdäki iň uly maýa goýumçy-da däl we köplenç afrikaly işçilerdir ýerli çeşmelerden peýdalanýar. Bu ýerde belli-başly we başly-barat taslamalaryň gürrüňini edemzok. Bular aslyýetinde Hytaýyň öz ösüş maksatnamalary bilen baglanyşykly «Guşak we Ýol» atly bir bitewi strategiýanyň içinde durlup geçilen. Şu pikir bilen ylalaşyp bileris: aýratynam Pekiniň inžener-tehnologiýa ugruny-da öz içine almak bilen birlikde afrikaly hünärmenleri-de işjeň ýagdaýda taýýarlamak göz önüne tutulsa.

Aleksey Maslow

Her niçik-de bolsa, Afrikada Hytaýyň goldawy bilen gurlan desgalardan we ol ýerlerde hytaýly işçileriň işledilýändiginden meniň habarym bar.

Bir sorag ýüze çykýar:

Kremliň Afrikada kimem bolsa birini, hasam beteri Hytaý ýaly maliýe we ykdysady taýdan güýçli hem-de ynamdar hyzmatdaşyny yzda goýmak ýaly aladasy barmy?

Meniň pikirimçe-hä, Russiýa bu materikde özüne berlen ýeri

doldurmak bilen oňnut eder. Hemmelere ýeterlik ýer bar. Şeýlede, iki ýurdyň hyzmatdaşlyk modelleriniň biri-birinden tapawutlanýandygy-da mälim.

Emma Russiýanyň Afrikanyň Aşakky Sahara ýurtlary bilen söwda gatnaşyklaryny artdyrmak üçin kän der dökmeli bolar.

Dost däl günbatarly hyzmatdaşlar barada aýdanda bolsa: Bu boýunça diňe bäsdeşlik orta düşýär. Günbatarly ýurtlaryň afrikaly hyzmatdaşlaryna Moskwa bilen her dürli gatnaşykdan we aýratynam Russiýanyň goldaýan taslamalaryndan el çekmekleri üçin mümkin bolan islendik basyşy etjekdiklerine serededne, bu bäsdeşlik hasam güýçlenip dowam eder.

Bu mesele ýadro energiýasy ýaly bäsdeşligiň güýçli ugurlary üçinem şeýleligine galýar. Russiýada Afrika ýurtlarynyň Ýewropa bilen gatnaşygynda asyrlar boýy dowam eden kolonial zulumdan we şol bir ýagdaýda ABŞ bilen gatnaşyklarynda-da ýüzlerçe ýyla çeken gul söwdasyndan gözbaş alýan ýarasynyň şindizlerem syzlap durandygy pikir edilýär, özem bu düşünje esassyzam däl.

Afrikaly elitalaryň wekilleri günbatarly hyzmatdaşlaryny muny ýatlatmakdan çekinip duranok.

Ýygnanyşykda görlüşi ýaly, Günbatar ýurtlarynda köplenç afrika halklaryna şindizem ikinji derejeli adam hökmünde garalýandygy we günbatarly ýurtlaryň Afrika bilen hyzmatdaşlygynda deňhukukly hyzmatdaşlygyň çäginde afrikalylara goldaw bermäge däl-de, tebigy baýlyklary ekspluatatirläp almaga uly girdejiler edinmäge üns berýändigini aýdylýar.

Hytaý meselesine gelenimizde, bu boýunça rus hünärmeniniň Hytaýyň Afrika bilen hyzmatdaşlygy modeliniň bir bölegi diýip gürrüňini eden «karz duzaklaryna» degişli soraglar ýüze çykyp biler. Russiýanyň Halkara gatnaşyklar sowetiniň başlygy Iwan Timofeyew Russiýanyň Afrika näme bermelidigine degişli soraglar berýär.

Günbataryň Afrika bilen gatnaşyklary peseldigiçe Moskwanyň gyzyklanmasy artýar. Şu babatda asyl mesele şu: Günbatar bilen gatnaşyklardaky konflikt Aziýa we günorta ýarymşara gyzyklanma döretmek bilen çäklenmän, şol bir wagtyň özünde bu ýerlere tarap herekete geçmek meýlini oýandyrýar. Hünärmen bu sowala

özi jogap berýär: Gegemoniýa.

Russiýa şol bir wagtda «daşary syýasata maýa goýum ulgamynda» esasan ätiýaçsyzlandyryş barlygydyr. Beýle roly adaty maýa goýum ulgamynda altyn, gaýry gozgalmaýan we beýleki emläkler oýnap biler.

Emele gelen ýagdaý gyzykly, emma bu ýagdaýda meseläniň özüne degişli birtopar nämälimlik bar: Aslynda mesele ynamlylygyň we durnuklylygyň derejesi bilen baglanyşykly.

Meşhur rus žurnalisti Fýodor Lukýanow bu meselä degişli eden çykyşynda kesgitli gürledi. Ol Russiýany has aktiw bolmaga we Afrika ýurtlaryny-da goşmak bilen bir hatarda günbatarly däl ýurtlara bu ýurtlaryň mätäçlik duýýan zatlaryna görä taslamalar hödürlemäge çagyýar.

Fýodor Lukýanow

Afrikanyň mätäçlik duýmaýan zady ýok: Ösüş, howpsuzlyk, ykdysady silkinmeler. Şoňa görä-de ruslar käbir meselelerde tehnologik taýdan Günbatardan öňde. Žurnalist örän möhüm bir zada-da ünsi çekýär:

– Esasy üns bermeli zadymyz – Günbataryň täsirliligine garşy göreşmek bolmaly däl. Biz Russiýanyň möhüm we ynamly hyzmatdaşdygyny iş ýüzünde subut etmäge üns bermeli.

Orta atylan ähli sowallara berilen ähli jogaplar rus hünärmenleriniň jemgyýetçiliginde Russiýanyň Afrika bäsdeşleriniň hödürleýän tekliplerinden has amatly alternatiwalar hödürlemäge nähili taýýardygy hakda örän gyzgyn

jedelleriň başlandygyna yşarat edýär.

Edil häzir Moskwanyň esasy söwda partnýorlary: Alžir, Müsür, Marokko. Munuň bilen birlikde Günorta Afrika Respublikasy we Nigeriýa ýaly uly ykdysady güýje eýe ýurtlaram möhüm orun tutýar.

Deňsiz-taýsyz pozisiýasy bilen Müsür Moskwanyň söwda-ykdysady gatnaşyklarynyň merkezinde ýer alýar.

Rus bugdaýynyň esasy müşderisi bolan Müsürde Dabaa posýologynda uly ýadro energiýasyny öndürýän beke diň gurluşygyna başlanyp bilner.

Suweýş kanalynyň gündogar ýakasynda rus senagat raýonynyň gurluşygy-da tamamlandy.

Häzir Müsür Afrika açylan gapy bolup hyzmat edýär.

Günbataryň basyşlaryna garamazdan, ýygnanyşyga Afrikanyň 54 ýurdunyň 49-yndan delegasiýalar geldi. Dogry, käbirleri ätiýaçly hereket edenini kem görenok.

Gatnaşyjylaryň arasynda bary-ýogy 17 döwlet ýolbaşçysy bardy, bu bolsa birinji ýygnanyşyga garanda has az görkeziji. Emma şonda-da ýeterlik bar. Afrikaly delegasiýalaryň arasynda ukrain konflikti ýaly birnäçe meselede agzybirlik ýokdugy-da göze ildi. Şeýle-de bolsa, gol çekilen ylalaşyklaryň we şertnamalaryň sany taýdan öňe tarap uly ädimler ädildi.

Russiýanyň üstünligini çuňlaşdyryp çuňlaşdyrmajagyny wagt görkezzer. Ýene üç ýyldan soň üçünji ýygnanyşyk geçiriler, şol wagta çenli görübereris.

Witaliý NAUMKIN,

Russiýanyň Ylymlar akademiýasynyň Gündogary öwreniş institutynyň direktory.

Anna, 11.08.2023 ý. Publisistika